

מסורת הש"ס

(א) [למן מ.] מ. ט גירסת
רש"י אשכנזי לר' אבין
ג ד"ה מורה ומעבר,
(ב) דברי כה"א.

מוסף רש"י

מאי שנת לכאן ולכאן.
דמלה עצמו לומר דמלה
שאלה אלה, דלא שרי ר'
יהודה, דאין ברירה. דר'
ביר לומר אמרין שמה
אמנולי מ קנה עירוב לאו
דמיה אלה דמה אלא
אמרין (שד"ח ד' מורה
ומעבר גמ'. כלא אלא
אלא אחר, וקא סלקא
דמך השמא דין
השמות עדיין לא נא חסם
למורה, שפדין היה דמק
מן העירוב (ג"ל העיר)
שמה אלה פחות שמי
אמות ומשפחה הן
אלפים ונכנס לומר ארבעת
אלפים על עיר זה שהיה
עירובו ומלה דמעה חסם
ואמר אם יבא למורה
עירובו למורה ואם לא יבא
לא נאכל ולא נאכל רבינו
בן עירי ולא יבא עירוב,
ולמחר שמה שמה למורה,
מי יאמר דבשעת סניא
עירוב היה דעת החכם
ליכנס לומר ד' אלפים של
עיר, דלמלא לא היה דעומו
לוח ולא קנה עירובו על זה,
ור' יהודה קאמר דמי
דאמרין הוצרך הדבר
דפוס הדין שמה
השמות היה דעומו נאכל
(ש"ס) א: דקס"ד דין
השמות עדיין חסם לא נא
הוא דלכנסו ויכל לא
משתמש למורה ולמעבר
וכא לא למחר מהן (י"ח)
(ג). וכבר בא חכם.
מתניין דברי עסקין
שכבר נא חסם קודם קין
העירוב אלא ו' לא ידע
לחין נא, ואין לא נא
ביריה, שכן מתנה לר'
השחם נא היה עירוב
קונה, ואין הדבר מלי, אלא
גמ' מילא כשיעורו למחר
שמותה נא מלא שמה
עירוב המורה (חולין ד').

מוסף תוספות

א. [נ"א] אין כאן אלא
ספק ידיעה שאין אנו
יודעין לאיזה רוח עומד
אבל הדבר מבורר הוא
בעצמו לאיזה רוח יבא,
ולפי אתי למחר אין כאן
אלא גמ' מילא בעלמא.
רש"י עירובין ו': ד"ה
מ"ש. ב. היינו מורה או
מעבר והבירה היא אם
יקנה שביחה לצד החכם
או יהיה כבני עירו. תוספות
ה"ש עירובין ו': ד"ה
מורה. ג. בפרק אלו
מצאנו (ב"מ כ"א, א),
דבני וכו', ור' יצחק הוא
דבני לה כדי לומר קב
בארבע אמות וכו'. מ"ס.

והיונן זה נו'. דקא ס"ד זימנין דחסם לא נא עד לאחר זין
השמשות כגון שחשכה לו בתוך המסוס שצאמו מקוס בית המדרש
או בתוך ד' אלפים והוא מכיר אילן או גדר לסוף אלפים למקוס
שחשכה לו ואמר שצמתי תחמיו ליכול להלך משחשכה ד' אלפים
אמות כדאמר בעירובין (דף מט:).
הלכן היבא דבשעת קניית עירוב לא
אחי חסם להיהא אחרת אחרת אחרת אחרת אחרת אחרת
מי יימר דקנה ההוא עירוב למפרע
למלא חסם זין השמשות לא היה
דעמו נא לא נא לא סמכין
אזכריה לומר הוצרך דלרות זה
היה חסם עמיד נא זה המנה
למקוס שצבא החסם היה ערובו
קונה למפרע: וא"ר יוחנן גרסינן:
וכבר נא חסם. הא דאמר רבי
יהודה אם חסם למורה וכו'
דעל חסם יכול להתנות ששכבר נא
קודם זין השמשות עסקין אך זה
אין יודע לאיזה רוח נא וקאמר
לאותו רוח שצבא לו היה ערובו
קונה דאין קנייתו על ידי ברירה
אלא קנייה דאיתא ולמחר גמ' מילא
בעלמא הוא דלרות ששחם זה שהיה
בו החסם קנה ערובו. ומדאנטיין
ר' יוחנן לאוקמה ששכבר נא חסם
ש"מ לית ליה ברירה ואפי' בתחומין
דרבנן: אלא לעולם לא סיפוך.
ורבי אשעיהו הוא דאמר יש ברירה.
דקאסי לך ליהר את הפתחים מכלן
ולהבא: בדאורייתא. כגון טומאה
מת לית ליה ברירה ודך יאיתא
הלכה למשה מסיני כדאמר' בסוכה
(דף ו'). דהלכות טומאה הכי גמרי
לכו: אצל דרבנן. כגון תחומין
אית ליה: שור של פסח. שמשפט

שוריים למכור: הרי הוא כרגלי כל אדם. אפי' זן עיר אחרת
שצבא נא ע"י עירוב מוליכו למקומו דכיון דאורייתא לזוניה מאתמול
אוקמה ברשותיה דמלא דאמר למחר חזין ליה: שור של רועה.
אדם שמגדל בהמות שלו ופעמים שמוכר מהן לשכניו ומכיריו:
הרי הוא כרגלי אנשי אוסא העיר. אלפים אמה לכל רוח ואפילו
עירב רועה זה ד' אלפים אמה לרוח אחת אינו מעבד על אחד
מזני אותה העיר שלקחו הימנו ציו"ט מלהוליכו לרוח שנגדה
אלפים דמאתמול אוקמה ברשות בני העיר לפי שרגילין ליקח
הימנו. אצל כרגלי בני עיר אחרת לא דאין לרועה שם סומא דהמות
כמו פסח שסכרוהו בני עיר אחרת ליקח הימנו: פשיטא. דמי
שאלו מצעוד יוס ברשותיה קאי: קמ"ל נו'. והשואל דקא מני
דבזורא בעלמא ולא משך מצעוד יוס וקמ"ל כיון דאשכנזי ברשותיה
אוקמה: ציו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל פשיטא. כיון דרש"י
דבזורא בעלמא מוקמינן וסיפא גמי הכי איתא דאפילו דבזורא לא
הוא אלא ציו"ט: מימר אחר. האי משאיל: דלמא. כיון דלא
אחי ואמר לי איניש אחרינא אשכח: כי סליק רבי אבא. כשרתה
לעולם או כשהיה דרך אחר תפלה זו: יבא רועה. כי אמתי
להתם: אימא מילא. דשמעתתא: דספקא. לחכמי המקוס שלא
אבוש: כי סליק. כלומר כי מטא להתם: אמאי. כרגלי שמהן
לצטל איסור תחומין דמים ומלה דזוטרי לגבי עיסה דנפישא: אחר
לכו רבי אבא. ומשום דחלקה של זו מועט בה יאבד שמה מלקרות
על עיסה זו וכי מי שנתערב לו כו' יאכל הלה זה שהרוב שלו:
וחדי

משילין פרק חמישי ביצה

לח.

והיונן בה מ"ש בו' מורה ומעבר גמי אין ברירה. פ"ה דס"ד
דהחכם נא שצבת על ידי אילן או גדר ואמר שצמתי
תחמיו מצעוד יוס ועל ידי כך נא שצבת מחוץ למקוס וקסה
דהאין יכול לנא שצבת משני גדי העיר למורה ולמעבר כיון שש
יומר מד' אלפים צינתיים: לכן נ"ל
כדפ"ה בעירובין (דף לו: וס) א דלעולם
אינו יכול לנא שצבת רק מרות אחת
ומ"מ כרץ ברירה דשמה לא יזון
ממקומו דהא קאמר ואם לאו שלא
יבא חסם לא כן ולא כן הריני כבני
עירי והא דקאמר למורה ולמעבר
לאו דוקא דאם כן יהא משמע דלרין
למורה משום מעבר ולמעבר משום
מורה אלא רוצה לומר למורה או
למעבר גמי אין ברירה דשמה לא יזון
ממקומו ועוד אמר הר"ק דכיון להיות
דהחכם נא משני כדדי העיר שצבת
ואפילו נא אילן וגדר כגון שהוא קרוב
לשם אלפים של עיר מצפונה והוא
רוצה להתקרב למד' אלפים של עיר
לרוח מזרחית לפנות או לרוח מערבית
כפונות משני שש שם מקוס יפה
לדוש ואין נא העיר ממש מקוס
פניו לדוש רק שני מקומות אלו
ואין האדם מניח ערובו למורה ממש
ולמעבר ממש אלא מתקרב הוא לנא
החכם כל מה שיכול ומניח ערובו
לאלפים אמה של רוח מורה לנא כפון
וכן לאלפים אמה של רוח מערבי
לנא כפון ומלא שהוא יכול להשקיף
עד תוך אלפים של מקוס שצבת
החכם שהוא מהלך כל אלכסון של
ד' אלפים לנא כפון ע"י ערובו שמיני
למורה או למעבר והא דקאמר למורה
ולמעבר ר"ל למורה תחומי העיר או

למורה של חסם וקל להזין: ואמר רבי יוחנן וכובר בא חכם
אבא אית איה דר' יוחנן ברירה. וא"ת יעשני ליה דיש חלוק בין
תולה דעת עצמו לתולה דעת אחרים לכאן ולכאן לא משום דמולה
דעת עצמו אצל למורה ולמעבר דמולה דעת החכם אית ליה
ברירה וי"ל דר' יוחנן סבר דאין חלוק זין תולה דעת עצמו לתולה
דעת אחרים והא דקאמר מ"ש היינו ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לנא
למך שכבר נא חסם וכי האי גונא אשכחנא: (בבבא בתרא) דקאמר
וכמה אחר ר' יצחק וכו' והיינו מילתיה דר' יצחק וא"ת מאי פריך
מדמתי אחר ר' יוחנן הא ע"כ ל"ל דלנא דעת יוחנן אית ליה ברירה
ל' יהודה דסבר ליה דאין חלוק זין תולה דעת עצמו לתולה דעת
אחרים דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לו: וס) דקאמר
התם מתנה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד
מהם דבר ילך אחר דבר ואם היו שניהם דבריהם למקוס שירצה ילך
דאית ליה ברירה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתני' מדמתי איו ופריך
אדרבה ליתא לדאיו מקמיה מתני' דמתנה אדם על ערובו ומשני התם
משום דתניא הלוקח יין מצין הכותים פ"י מסייע ליה לדתנא איו סמי
דחא מקמי תרתי כו' והקשה ר"י התם אדרבה ליתא לדאיו וההוא
דהלוקח דלית להו ברירה משום דתנן בפרק מי שאלחו (גיטין דף
עג.) מה היא צאות הימים הרי היא כאשת איש לכל דבריה
ולפי מיתת הוי גיטא [והייקין מנה דאית ליה לר"י ברירה] ותנן גמי
בעה"ב שאמר מה שלקחו עניים היום יהא הפקר אלמא כולוהו הוי
מתני' אית להו ברירה לר"י וא"כ סמי תרתי מקמי תלת ומשני
לעולם איתא לדאיו דכולהו מתניתין איירי בתולה דעת אחרים
ומשום הכא אית להו ברירה אצל איו מיייר בתולה דעת עצמו

ואם כן לר' יוחנן דלית ליה הך חלוק על כרחך אית ליה דליתא לדאיו
משום דבעי למך לעולם לא תיפוך הקשה קושיא קלה אע"ג דשמה לר' יוחנן
לדאיו דר' יהודה לא אמרה מ"מ חד תנא מעלמא אמרה ולכן מיישר ר' יוחנן
הברייתא שכבר נא חסם כו' ואם כן פריך שפיר:
ולבטיא מים ומלא דבני עיסה. פרש"י הואיל ועיסה נפישא ותימה הא הוי דבר
ששם לו ממירין שאפי' באלף לא צטיל וי"ל דה"מ מין צמתי
אצל מין שצאנו מינו כי הכא צטל שפיר והכי מפרש דהדיא צירושלמי ועוד
דלא דמי לשאר איסורים דהדבר תלוי בטעם אצל הכא
איסור תחומין תלוי בשם צעלים על החפץ ובכאן שם צעל העיסה עלויה
ולא שם צעל המים והמלה ולכן יש לו להתבטל אע"ג דיהיב טעמא
ולא בטל שצאר איסורים ורבי אבא מהדר להו דאין שם צעל המים והמלה
בטל כמו שאין שם צעל הקב בטל בעשרה קצין דנפיש:
הרי

עין משפט
גר מצוה

לח א מ"י פ"ה מהל'
י"ט הל' כ:
ל ב מ"י שם הל' טו
טו"ש ע"ה א"ח ס"י שם
פ"י ו:
ל ב מ"י שם טו"ש שם
ספ"י ו:
לח ד ה ו ז מ"י שם הל'
ז טו"ש ע"ה שם ספ"י
י"א:

רבינו הגאון

ומקשינן עלה מ"ש לכאן
ולכאן דלא, דאין ברירה,
למורה ומעבר גמי אין
ברירה, ופריך ר' יוחנן
בעולם אין ברירה, ולמה
אם בא חסם למורה
עירובו למורה, משום
שכבר בא חסם, וחזרו
לעולם אף תיפוך, ור'
אשעיהו הוא דאית ליה
ברירה, וכי אית ליה
ברירה דרבנן אבל
בדאורייתא לית ליה. דרש
מר וזטרא הלכה כר'
אשעיהו. אמר שמואל
שור של פסח ששחטו
בר"ש הוא כרגלי
כל אדם, משום דאית
ליה קלא וכל איניש
דעתיה עליוהי מאתמול.
אבל שור של רע"ה)
כרגלי אנשי אותה העיר.
השואל כלי מחבורו מעבר
י"ט, אע"פ שלא נתנו
לא אלא ביום טוב הרי
הוא כרגלי. אבל השואל,
בר"ש הוא כרגלי
המשאיל, ואע"פ דרגלי
דשאייל מניח תדיר ולא
אמרין כמאן דמשאיל
ליה מעיר"ט דמי. (ב) וכו'
ברשותא דמשאיל קנו
שביחה הרי הן כרגלי
המשאיל ואין רשות
לשואל (להלך) (להולין)
הכלין אלא במקום
שמוחר למשאיל לילך.
השואל שחבורו מחבורתה
תכלין אולם לעיסתה
הוי הן כרגלי שמהן.
אין יהודה פוסק במים
מפני שחבורן הן ממש.
אשכחיהו ר' אבא לרבנן
דיבתי וקא הוו במתניתין
וקאמרי וליבטלו מים
ומלה לגבי העיסה כי היא
הרוב. אמר להו ר' אבא

(א) ג' רעיו שור של רע' הרי
הוא כרגלי אותה העיר (וכ"ס)
ה"מ מ' המאמר ז"ל כאן
והוא מלשון המקרא מנלמס
א' ה' ועשרים בקר רע'.
(ג) אולי צ"ל וכלי ברשותא
דשואל קני שביחה קמ"ל דהרי
הן כרגלי המשאיל וכו'.